

Wincenty Danek

Stan prac badawczych nad twórczością J. I. Kraszewskiego

Biuletyn Polonistyczny 3/7, 75-81

1960

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

STAN PRAC BADAWCZYCH NAD TWÓRCZOŚCIĄ J.I.KRASZEWSKIEGO

W zestawieniu z poprzednim komunikatem w zesz.2 "Biuletynu Polonistycznego" (czerwiec 1958 r.) zanotować należy niewątpliwe postępy w pracach badawczych nad życiem i twórczością J.I. Kraszewskiego, w pracy edytorskiej i popularyzatorskiej.

Zwraca uwagę rozwój prac wydawniczych, jeśli chodzi o powieści Kraszewskiego. Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza wydała już przy pomocy Komitetu Wydawniczego połowę cyklu "Dzieje Polski" w nowej ozdobnej serii. Teksty powieściowe oparto na krytycznie opracowanych pierwodrukach, w wypadku zaś "Starej Baśni" także i na porównaniu dwu wydań powieści za życia autora z istniejącym jej rękopisem. Jako naukowy rezultat prac wydawniczych cyklu "Dzieje Polski" uznać należy zdobycie zasadniczych danych do charakterystyki języka powieści historycznych Kraszewskiego i stosowanych przez niego metod archaizacji. Na drugim miejscu jako dorobek naukowy zabiegów edytorskich w dziele powieści historycznych zjawia się coraz dokładniejsza wiedza o sposobach beletryzowania przez Kraszewskiego źródeł historycznych, z których zasadniczo korzystał, w niektórych tylko wypadkach opierając się na opracowaniach i monografiach naukowych.

Każda z powieści cyklu posiada posłowie, notę wydawniczą i przypisy dla wprowadzenia czytelnika w zawiśnię często realia historyczne oraz dla wyjaśnienia nastroczających się trudności językowych. Wiele z posłowi osiągnęło poziom oryginalnych studiów o wydawanych powieściach, choć autorzy musieli się liczyć ze względami popularyzatorskimi z uwagi na charakter wydawnictwa.

Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza ukończy wydawanie cyklu "Dzieje Polski" w r.1960. Posiada już opracowany przez J.Krzyżanowskiego i W.Danka plan wydawania "innych" powieści historycznych, spoza cyklu. Prace przygotowawcze rozpoczynają się już w chwili obecnej.

W ubiegłym roku rozpoczęło Wydawnictwo Literackie w Krakowie pracę wydawniczą nad powieściami społeczno-obyczajowymi Kraszewskiego. Ukazało się dotąd 10 pozycji, opracowanych z podobną troskliwością co do tekstów powieściowych. Ze względu na charakter tego działu spuścizny beletrystycznej autora "Ulany" uznano za zbyt liczne, przynajmniej jeśli chodzi o dotychczas przygoto-

wane pozycje, zaopatrywanie ich w posłowania czy wstępy oraz przypisy.

Oba wydawnictwa zamierzają zacieśnić współpracę przez powołanie wspólnego Komitetu Wydawniczego.

. Przejawem potrzeby ogólnopolskiego planu wydawniczego, jeśli chodzi o całość spuścizny po Kraszewskim, jest zawarte w 1959 r. porozumienie między obu wymienionymi poprzednio wydawnictwami i Ossolineum.

Narada porozumiewawcza została zwołana przez Tow. Lit. im. A. Mickiewicza jako rezultat prac Komitetu Wydawniczego dzieł Kraszewskiego przy Ludowej Spółdzielni Wydawniczej oraz analogicznego Komitetu w Wydawnictwie Literackim, w obu wypadkach kierowanych przez prof. J. Krzyżanowskiego. W toku tych prac przejawiała się konieczność porozumienia wydawniczego i planowego uregulowania kompetencji wydawniczych, jeśli chodzi o spuścizną twórczą po Kraszewskim. Wzrastająca poczytność dzieł pisarza, niewątpliwy, poważny jego wpływ na kształtowanie świadomości nowego czytelnika w Polsce Ludowej, dotkliwa luka w historii naszej literatury, którą stanowi niezbadana właściwie twórczość i działalność społeczna autora "Starej Baśni", w końcu zbliżająca się 150 rocznica jego urodzin (1812-1962) - wszystkie te momenty przemawiają za koniecznością pełnego, na podstawach naukowych opartego wydania dzieł pisarza ze wszystkich dziedzin jego twórczości, przy czym jedynie w stosunku do publicystyki należałoby opracować zasady selekcji materiału. Te same względy powodują konieczność planowej organizacji prac naukowo-badawczych, wydania korespondencji pisarza oraz stworzenia placówek naukowych (pracowni), prowadzących badania nad wielostronną spuścizną twórczą Kraszewskiego.

W oparciu o te zasadnicze motywy oraz po dokładnym przedyskutowaniu konkretnych problemów wydawniczych zebrani uzgodnili następujący podział kompetencji, jeśli chodzi o poszczególnych nakładców:

I. Ludowa Spółdzielnia Wydawnicza

1. Powieści historyczne - około	90 tomów
2. Pisma krajoznawczo-podróżnicze -	6 tomów
3. Publicystyka	- 15 tomów
4. Różne	- <u>5 tomów</u>

około 115 tomów

II. Wydawnictwo Literackie

1. Powieści społeczno-obyczajowe	-	około 85 tomów
2. Epika wierszem	-	2 tomy
3. Poezje	-	2 tomy
4. Dramaty	-	3 tomy
5. Szkice literackie	-	3 tomy
6. Dzieła historyczne	-	5 tomy
7. Publicystyka	-	5 tomów
		<hr/>
Razem około		105 tomów

III. Ossolineum

Korespondencja - 8 tomów

Poza tym Ossolineum prowadzić będzie zwyczajne prace wydawnicze, jeśli chodzi o twórczość Kraszewskiego, w ramach Biblioteki Narodowej i Naszej Biblioteki.

Pracę wydawniczą obliczyć się da na około 10 lat.

L.S.W. oraz W.L. wydawać będą około 10 tomów rocznie, w tym powieściowych około 8, a z innych serii 2, Ossolineum zaś w przybliżeniu po 1 tomie rocznie.

Poza tym zebrani uznali konieczność wydania:

1. Bibliografii Kraszewskiego, gotowej już do druku, a wykonanej przez zespół pracowników IBL. Wydanie jej, nawet w postaci powielonej, powinno nastąpić już w bieżącym roku.
2. Około 10 tomów studiów o Kraszewskim, przy czym jako pierwsze ukazałyby się referaty, wygłoszone na sesji naukowej Kraszewskiego.

Zebrani zaaprobowali jednomyślnie projekt sesji naukowej Kraszewskiego, która by się odbyła w 1962 r., przy czym sesja ta winna, poza ukazaniem zdobyczy naukowych, zaakcentować przez dobór referatów wartości ideowe twórczości Kraszewskiego, ważne z punktu widzenia wpływu na masowego czytelnika dzieł pisarza. Organizacja sesji należeć będzie do Instytutu Badań Literackich oraz Tow.Lit. im. A.Mickiewicza.

Z aprobatą zebranych spotkał się też projekt organizowania Pracowni Kraszewskiego w ramach IBL, z konieczności kilkunastu działowej, a grupującej środowiskowe zespoły badawcze.

Jako konieczne uznano też przystąpienie do organizacji Towarzystwa imienia J.I.Kraszewskiego, z zadaniem popularyzacji twórczości i działalności naukowej pisarza. Towarzystwo stanowiłoby społeczne zaplecze dla poczynań wydawniczych i naukowo-badawczych.

Indywidualne wysiłki badawcze poszczególnych pracowników nauki doprowadziły do następujących rezultatów:

W i n c e n t y D a n e k

- 1) Ukończył opracowanie dla IBL dwugłosów korespondencyjnych (z rękopisów): Kraszewski - A.Miłaszewski, Kraszewski - rodzina Langie, Kraszewski - Lenartowicz. (Razem około 1 tysiąca listów).
- 2) Przygotował 6 arkuszową broszurę o życiu i twórczości Kraszewskiego dla Greifenverlag w Rudolfstadt (NRD). Broszura ma się ukazać w r.1960.
- 3) Opracował wydawniczo "Dziecię Starego Miasta" dla Biblioteki Narodowej, zaopatrując powieść w 4 arkuszową rozprawę wstępną pt. "Kraszewski a problem powstań i rewolucji".
- 4) Wspólnie z docentem J.Nowakowskim napisał studium biograficzne "Kraszewski i Lenartowicz" - dzieje przyjaźni". Ukaże się to studium jako nr 1 Prac Komisji Historycznoliterackiej Oddziału PAN w Krakowie - w r.1960.
- 5) Na zamówienie "Rocznika Wrocławskiego" ukończył szkic biograficzny "Kraszewski w Dreźnie". Ukaże się w czerwcu 1960 r.
- 6) Przygotował i wygłosił na posiedzeniu Komisji Historii Literatury Oddziału PAN w Krakowie referat "O program badań nad życiem i twórczością J.I.Kraszewskiego". Referat został zakwalifikowany z pewnymi adaptacjami do nr 1 "Pamiętnika Literackiego" za rok 1960.
- 7) Opracował tekst powieści Kraszewskiego "Kraków za Łoktka", "Bajbuza" i "Królewscy synowie", zaopatrzył je przypisami i posłowiem. Dwie pierwsze powieści ukazały się w druku w r. 1959, trzeci ukaże się w r.1960.

W przygotowaniu:

- 8) Wstęp do powieści Kraszewskiego "Zygmuntowskie czasy" dla Biblioteki Narodowej. Rozprawa ta stanowić będzie monografię wymienionej powieści.

- 9) Książkę dla nauczycieli o J.I.Kraszewskim, zawierającą 4 arkuszowy życiorys i wybór tekstów, ilustrujących mało znane zjawiska z biografii pisarza, rozwój jego publicystyki, wyjątki listów itd. - dla PZWS. Obie te prace będą gotowe w r. 1960.
- 10) Książka o Kraszewskim jako powieściopisarzu historycznym - w toku dalszego gromadzenia materiałów i studiów wstępnych. W kierowanym przez W.Danka seminarium magisterskim w WSP w Krakowie (dwie grupy studenckie: stacjonarna i zaoczna - razem 15 osób) opracowuje się nadal tematy, związane z życiem i twórczością Kraszewskiego, a więc monografie poszczególnych powieści, względnie ich grup, tematy o źródłach powieści historycznych, o humorze i komizmie Kraszewskiego, dalej tematy z publicystyki tego pisarza, tematy rejestrujące problematykę jego korespondencji z dziedziny języka i stylu powieści historycznych itp.

Adiunkt WSP St.Burkot

Ukończył pracę doktorską (przewód doktorski w IBL).

"Powieści społeczno-obyczajowe J.I.Kraszewskiego po r.1863"

St.asystent WSP w Krakowie - J.Jarowiecki

1. Kontynuuje pisanie pracy doktorskiej na temat: Powieści historyczne Kraszewskiego po r.1863 (spoza cyklu "Dzieje Polski").
2. Opracował tekst, posłowie i przypisy do powieści Kraszewskiego "Lubonie".

Artykuły:

- 3) O źródłach niektórych powieści historycznych J.I.Kraszewskiego (Komisja Historycznoliteracka PAN, Oddział w Krakowie - oddano do druku).
4. Kraszewski a Thietmar
5. O powieściach historycznych J.I.Kraszewskiego jako pomocy w nauczaniu historii raz jeszcze. "Wiadomości Historyczne" nr 5 r.1959.

St.asystent UJ - J.Kajtoch

Przebywa na stypendium naukowym w Wilnie (od 1.I.1960 r. - 30.VI.1960 r.), gdzie bada materiały źródłowe do twórczości Kraszewskiego.

Opracował tekst, przypisy i posłowie do powieści Kraszewskiego "Jaszka Orfanem zwanego żywota i spraw pamiętnik", "Strze-
mieńczyk" oraz "Powieść bez tytułu".

Adiunkt U.W. - E. Warzenica

Ukończyła pracę doktorską "J.I. Kraszewski w latach 1828-1842".
Opracowała tekst, przypisy i posłowie do powieści "Pogrobek"
oraz "Semko".

W. B i l l i p z IBL pisze rozprawę doktorską "J.I. Kraszewski
i początki powieści historycznej w Polsce".

J. P o ś p i e c h, st. asystent WSP w Opolu, pisze rozprawę
doktorską "Śląsk w twórczości J.I. Kraszewskiego".

Antoni T r e p i ń s k i (Kraków), pracuje samodzielnie, po-
za UJ i WSP. W styczniu 1960 r. kończy książkę umówioną z
wyd. "Czytelnik" pt. "Kraszewski żywy" (blisko 30 ark. wyd.,
w tym 3 arkusze ilustracji), obejmującą relacje własne pi-
sarza i jego współczesnych z lat 1812-63, do czasu banicji
z kraju. Rodzaj literacki - pośredni między powieścią bio-
graficzną a kalendarium, zbiór materiałów antologicznych,
jakich pełno w literaturach zagranicznych w odniesieniu do
obcych klasyków.

2. "Portret J.I. Kraszewskiego" do serii portretów literackich,
przygotowanych przez Państwowe Wydawnictwo Naukowe - gotowa
na razie ikonografia (2 ark.), brak jeszcze tekstu, który
uwydatni rezonans twórczości pisarza w XIX wieku za granicą,
gdzie ukazało się około 100 przekładów z pism Kraszewskiego
na obce języki.
3. "Kraszewski - miłośnik książek", biografia pisarza na tle je-
go pasji bibliofilskiej i historii księgozbioru jako war-
sztatu literacko-naukowego i redaktorskiego, z zarysem sto-
sunków długoletnich z wydawcami, redakcjami i czytelnikami.
4. "Kraszewski - dziennikarz" (z wyborem wypowiedzi o dzienni-
karstwie już gotowym obejmującym około 100 stron tekstu,
czyli 5% tego, co Kraszewski - pierwszy teoretyk prasy u
nas i znakomity felietonista - pisał o dziennikarstwie od
roku 1838-1886.
5. "Noce bezsenne, Wspomnienia i fantazje", opracowanie pierw-
szej edycji książkowej pamiętnika Kraszewskiego z lat 1883-
84.

6. "Podróż życia Kraszewskiego" - w zbiorze 200 rycin, z fotografiami i rysunkami, w znacznej części nie reprodukowanymi (z Muzerów Narodowych w Krakowie, Poznaniu i Warszawie oraz zbiorów prywatnych), wybór spośród około 600 obiektów.
7. Popularny życiorys ikonograficzny na Rok Kraszewskiego - 1962.

Opracował doc. W. Danek
WSP - Kraków

KURSY MIĘDZYNARODOWE DLA SLAWISTÓW
PRZY UNIWERSYTECIE WARSZAWSKIM

Uniwersytet Warszawski kontynuując coroczne kursy dla slawistów z zagranicy organizuje w roku bieżącym kurs w okresie 21.VIII.-18.IX. Ramowy program zajęć przedstawia się następująco:

- 21-27.VIII. Pobyt w Warszawie
- 21.VIII. Dzień przyjazdu, zwiedzanie miasta
- 22-27.VIII. I część zajęć kursowych: intensywne prace nad pogłębieniem znajomości języka polskiego i ogólnej wiedzy o Polsce
1. Lektoraty języka polskiego w grupach kilkoosobowych
  2. Ćwiczenia w wymowie polskiej
  3. Analiza i interpretacja językowa oraz historycznoliteracka tekstów z literatury polskiej
  4. Nauka pieśni polskich
  5. Prelekcje informacyjne o Polsce
  6. Prelekcje dotyczące warsztatu naukowego polonisty
  7. Projekcje filmów polskich
  8. Spotkania towarzyskie i dyskusyjne
- Zajęcia odbywać się będą w godzinach 9-14 i 17-19.